

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De veneratione || sanctor[um] libri duo Judoci
Clich-||touei. Neoportue[n]sis. excelle[n]tissi-||mi
Parisiensis academiae Theologi**

Clicthove, Josse

Coloniae, 1525

VD16 C 4211

Per sanctor[um] inuocatione[m] rite facta[m], non diminui hominu[m] in
deum deuotionem, sed potius augeri. XV

urn:nbn:de:hbz:466:1-36172

LIBER SECVNDVS.

VII sunt ppria, etiā ipsi creaturis (scdm aliā tñ & inferiorē rōnē) rite attribuit. Eadē q̄q̄ sanctissima dei m̄, merito d̄ a populo Chriano, regina misericōdiæ, dulcedo n̄ra, m̄ gr̄æ, m̄ misericōdiæ, porta cœli, & similibus titulis iure honorat, q̄ dei filiū mūdo protulit, p̄ quē gratia, suauitas & misericordia nobis est exhibitā, p̄ quē itidē, ianua cœli est hoībus referata, ut in omnibus his nūcupationibus, filius eius potissimū attendat, a quo ipsa tā p̄claras denominatiōes digne & merito sortit̄. Rursum excellentes illæ appellationes haud ab re, sacratissimæ attributur uirgini, ob exuberantissimā gratiæ & misericordiæ elargitionē, quā ipsa sup oēs sctōs impetrat a deo, hūano generi.

¶ Per sanctorū inuocationē rite factā, nō diminui hoīm in deū deuotionē, sed potius augeri. Cap. XV

I **D**ecimoquinto uero loco, his argutiæ telis nos agrediunt, q̄ sctōs putāt nō esse honorādos. Per hominū ad sctōs inuocādos studiū, imminui eorū in deū deuotio, cultus & religio. Nō em̄ tāta mentis intētionē ferunt in deū, q̄n cū eo etiā sctōs uenerant, quanta ferrent, si tota uis animi ipsorū ad solū deū cōuenteret. Remittit siquidē hūana mens & elanguescit, q̄n ad plura simul distrahit atq; discepiat, secūdū proritā illā sniam, & oīquaq; uerā. Pluribus intētus, minor est ad singula sensus. Hinc plerūq; usu uenit, diē dñicū (q̄ p̄ singulas hebdomadas deo solēnis est institutus a chriānis pro sabbato iudeorū) minore solēnitate celebrari, q̄ diē festū cuiusq; scti, etiā in inferiorē sctōrū choro in cœlis cōstituti. Imo & deū ip̄m uidem⁹ a m̄ltis pene negligi, totāq; eorū sp̄e & fiduciā in sctis eē repositā, q̄s pp̄modū pro deo colūt ac honorāt, ab illis itidē, op̄e sanitatis, grām & foelicē exitū ab hac uita, sibi p̄stari petūt, q̄si scti ipsi, talium munerū primi eēt auctores, & nō de⁹ ip̄e, a q̄ hęc oīa p̄cipue sunt petēda. ¶ Quib⁹ ita satisfaciēdū est, sctōrū uenerationē, rite ac debite & quēadmodū sctā cōstituit ecclia, factā, nō mō nō tepidiorē reddere hoīm in deū deuotionē, sed etiā eādē excitare acrius, & amplius promouere, q̄n quidē sic pluribus modis colit̄ deus, in se scz, & sanctis suis, q̄rū honoratio (ut s̄p̄ pius añ dictū est) ulterius in ip̄m deū semp est referēda atque reducēda

De ueneratione Sanctorum.

reducēda. Quēadmodū pfectius uidet sol, qñ in suo orbe cōspicit lucidus, & in subiectis corpibus aere, aqua, & terra, q̄ si sola p̄cebeat lāpatis in suo orbe claritas cerneret. Etenim in mōtibus ip̄is & turribus & sup̄mo domoꝝ culmine, uidemus oriētis solis elucere fulgorē, ante q̄ ipsius sphaeræ solaris intuemur splēdorē in suo globo coruscātē. Et ita a rutilo ei⁹ lumine, in fastigijs atq; cacumine mōtiū aut turriū, primū apparēte, cōuertimur demū ad ipsam solis substātiā corusco radio p̄micātē, cū terris ostētare se occiperit. Sed nōne sancti, miro uirtutū decore spectabiles ac cōspicui, mōtes sūt spūales ac turres sublimes, æditissimoq; loco a terris erectæ, in q̄bus ipsius dei uirtus, bonitas & grā, maiorē in modū rutilat, elucet ac p̄dit? Quid mirū igit, si ad eorū cōuertimur patrociniū laudē et uenerationē, ut p̄ ip̄os tādē tēdam⁹ ac pueniam⁹ ad deū, toti⁹ honorationis n̄ræ scopū, finē, ac metā? **¶** Neq; tñ dixerim, id semp̄ necessariū esse atq; factitādū, ut p̄ sanctos ip̄os tanq̄ mediatores feramur in deū, q̄ si nunq̄ liceret, sine intermedijs patronis diuinā p̄cibus n̄ris cōpellare maiestātē. Qui nanq; hoc astrueret ad unū euitādū errorē, eoꝝ uidelicet q̄ dicūt sanctos nūq̄ esse inuocādos, neq; ad eoꝝ eē cōsugiēdū suffragia, sed ad solū deū, incideret in alterū errorē extremū, neq; minus periculosum, utpote q̄ semp̄ sanctorū est implorādū patrociniū quies a deo q̄pp̄iā petere uolumus, neq; ad deū habere accessū unq̄ sit tentādū, nisi prius inuocato eoꝝ auxilio, q̄d utiq; a ueritate profusus est alienū, cū scriptū sit in euangelio, filiū prodigū p̄nitidine prioris uitæ in flagitijs transactæ ductū, ob extremā (q̄ premebat) rerū oim̄ penuriā, primo congressu patre suū adh̄sē, illū precib⁹ pulsasse, petiuisseq; ab eo misericordiā, quā ex paterna benignitate cōsecutus est, non implorato fratris eius senioris, aut cuiuspiā domesticorū patris auxilio, q̄ primū apud patrē pro se uerba facerēt, irāq; ei⁹ & indignationē placarēt. Haud sec⁹ si nos ip̄i sine intermedia sctōꝝ iuocatione deū p̄cibus n̄ris adim⁹ interdū, q̄ pater est misericordiarū & miserationū, ueniā ab eo postulātes peccatorū & suæ grāe munus, q̄ deinceps recte uiuamus, bñ quidem id agim⁹, cum ipse id agendum esse doceat & moneat, qñ modum orandi & **Matt. 6.**
formam

LIBER SECVNDVS.

Mat. 6

formā nobis apud Mattheū p̄scribit. Attā si interdū etiā ad
 sc̄tōꝝ cōfugiam⁹ op̄e, orātes ut pro nob̄ diuinā iplorēt miserī
 cordiā, & ita p̄ eos molimur uīā, iteq; ad deū nobis sternimus
 recte q̄q; id agim⁹, neq; hmōi nostrū opus rep̄hēsiōnē mereat.
 Quo mō ꝑo prius ad sc̄tōs q̄ deū recurrere possim⁹ sine noxa
 & q̄ nā mō p̄perā idē agere, in .7. hui⁹ libri cap. latius etiā est
 III declaratū. ¶ Q; aut̄ in hac obiectiōe cōtēdūt aduersarij ī suā
 rōnis corroboratiōnē, potius in unū q̄ plura eē intendēdū, ita
 distinguēdū est ac dirimēdū, q̄ qñ distributiō in plura, ipedi
 mēto est attētiōi ad unū, uerū sane id est, in illud unū potius
 eē intēdēdū q̄ in plura. Vbi ꝑo in plura cōuersiō, nō est obsta
 culo ipsi mēti, q̄ minus tā attente ferat̄ in unū, qn poti⁹ ad hoc
 est adiuuēto, potius certe in plura q̄ unū, tūc est intēdēdum.
 Quēadmodū uisio aeris p̄spiciū, cœliq; lym̄pidi, nō p̄stat ipe
 dimētū uidēdo soli, sed adminiculū, ideo cū sole lucido, & illa
 cōspiciēda sunt. Ita & sc̄tōꝝ honoratiō, nō ipedit n̄ri ad deum
 cōuersiōnē atq; progressiōnē, qn poti⁹ eā adiuuat, promouet
 & efficit. Quare una cū deo in primis adorādo, & sancti (qsq;
 in suo gradu & ordine) sunt a nobis honorādi. ¶ Porro hic o
 perap̄ciū fuerit refellere hāc aduersariōꝝ captiōnē, quā nob̄
 nūc inrorquēt, dicētes humanā mētē ob multitudinē sanctoꝝ
 rū q̄s honorare uelit, disp̄gi a deo, et remissiorē ad ip̄m colēdū
 reddi. Sigdē cōsimili oīno rōne colligemus q̄ cū deus, iusserit
 honorare parētes, seniores, reges, sacerdotes, & plerosq; alios
 (ut in sc̄do p̄cedētis libri cap. ult̄ & sc̄do hui⁹, & frequēti scri
 pturæ testimoniō est mōstratū) ex tāta eorū q̄ honorandi sunt
 turba ac nūero, distrahāt hūanus aīus ab honore dei, minusq;
 ad illū afficiat̄, q̄ si solus deus honorari p̄cipereat. Quare in sui
 diuini honoris p̄iudiciū, dedisset de⁹ p̄ceptū, de hoibus p̄clare
 dignitatis & eminētix, honorādis. Quinimo eodē rōcinio &
 id cōficiet, q̄ Ch̄s d̄ns n̄r nō eēt a nob̄ orādus, q̄ten⁹ est Ch̄s,
 qa iuxta integrā nois illi⁹ rōnē, nō solū de⁹ est, sed & hō. Qua
 re illū orādo ut Ch̄m, remittet̄ affectiō orātis, a deo ad hoīem
 remissiusq; illa feret̄ in deū, si ex sc̄tōꝝ ueneratiōe (ut uolunt
 aduersarij) lāguidior reddet̄ affect⁹ n̄r ad deū colēdū. Nō er
 go licuet̄ nobis ampli⁹, ad ip̄m dei filiū has supplicatoriās uo
 ces dirige

De veneratione Sanctorum.

ces dirigere. Qui passus es pro nobis, dñe miserere nobis. Qui sedes ad dexterā p̄ris, miserere nobis. & consules, sacratissima nr̄a redēptiōis mysteria, hūano gñi clemētissime exhibita cōmemorātes, ne p̄ eas, aius nr̄ a deo auocet ad hūana. Sed quis hāc extremā, æquo aīo feret ineptiā? Rursus si ex multitudi ne eorū q̄ honorant, languidior reddit nr̄ affect⁹ ad deū honorā dū, pari oīno rōne, ex multitudine eorū q̄ diligūt sincero cha ritatis ardore, remissior efficiet affectus nr̄ ad deū amandū. Er go cū ad proximorū (q̄ nūerosa est multitudo, extēdit iuxta dñi p̄ceptū aius nr̄, eo ipso idē reddit tepidior ac segnior ad de um diligēdū. Quocirca de⁹ ipse p̄ceptū de diligēdo proximo nobis dedisset cōtra se, & ī amoris sibi a nobis debiti p̄iudiciū qñquidē illius p̄cepti executio afferret detrimētū amorī, a no bis in deū hñdo, ut q̄ ob amorē in cōplures proximos disper sum, eēt languidior, q̄ si foret solitarius. Atqui manifestū est, has oēs rōcinandi formas mō adductas, eē prorsus inutiles ac infirmas. Igit̄ & ea quā in p̄sentis cap. obiectiōe proponūt ad uersarij, eiudē oīno schematis & modi, etiā est inualida. ¶ De mū, q̄ apud nōnullos dies dñicus minori celebritate colit̄ (ut obiectāt alij) q̄ recta rō & diuinæ maiestatis exposcat altitudo q̄ itē nōnulli p̄termisso deo totā suā spem & fiducia in sc̄tōs ferūt, hñtes maiorē cōfidētiā in sancti alicuius patrociniō (cui plus æq̄ sunt affecti) q̄ in deo, id plane nō ex ipsa sc̄tōrū uener ratione, ut eā cōstituit eccl̄ia sancta faciēdā, proficisciē, sed ex prolapsione ab ea, & ex declinatiōe a recta semita ad obliquā utpote ad excessum in sc̄tis honorādis, & defectū in colendo deo. Verū hmōi exuperatio & defectio, nequaq̄ prodeūt ex cōstitutione eccl̄iastica, q̄ statuit sc̄tōs post deū (quēq̄ pro sui gradus dignitate ac ordine) rite honorādos. Sed hmō exorbis Mat. 13 tatio enascit̄ ex inimico hoīe, q̄ illud zizania supseminauit in agro dñi, antiq̄ sc̄z serpēte, & aduersario salutis hūanæ, q̄ re sc̄tis cōstitutiōib⁹ optime positis, molit̄ sp̄ inserere aliqd̄ noxiū & pestilēs, qd̄ aduerset̄ deo. Attñ, p̄pter id infelix lolium & noxiā herbā pmixtā bono semini, nō debet triticū ip̄m dānari nec reijci tanq̄ uirulētū, sed eradicandū dūtaxat est zizania, euellēdūq̄ lolium, ac dimittendū in sua incolumitate ac integritate

LIBER SECVNDVS.

tate triticū. Quēadmodū in diebus dñicis & festis, cōmitti tū
 dent (proh dolor) a cōpluribus multa flagitia ac graua, in cra
 pulis, comestationib⁹, ebrietatibus, ac ludis illiberalib⁹, nō q̄
 dē ex ipsoꝝ dierū festoꝝ natura & cōditiōe, sed ex hoīm per
 ueritate, applicatiū tēpus hmōi celebratiōis ad uanitates, cho
 reas, & spectacula inutilia. Nunqd tñ iccirco abolēdi sunt di
 es festi oīno, ut neq; āplius celebret dies dñicus in pp̄lo, neq;
 aliud q̄d piā festū? Nequaq; sed improbi illi mores, abusus fes
 toꝝ, & incōcessæ uoluptates, prohibēda sunt exerceri dieb⁹
 festis, ut nō ita in illis offēdat deus. Haud aliter extirpanda
 sunt a sctōꝝ ueneratiōe, q̄cūq; a recto exorbitāt, ac deuia sunt
 q̄ uero sincera, pia ac religiosa, decētia sctōꝝ honorē, ac dei
 cultū promouētia, ea oīa in sua integritate, quēadmodū pri
 mū fuere instituta, sunt cōseruāda. Verū de his, in sequētib⁹
 VI locis diffusor erit sermo, & potissimū in proxio capite. ¶ At
 q̄o q̄d in p̄sentis capitis obiectiōe proponūt aduersarij, diem
 dñicū minore plerūq; solēnitate celebrari apud pp̄lm chriānū
 q̄ diē festū alicui⁹ sancti, etiā inferiorē inter sctōs choꝝ sorti
 ti, nō usq; quaq; habēdū est tanq̄ indecēs, absurdū & irrationa
 bile, sicut ipsi existimāt. Nepe legitima occurrere p̄t aliqua cā
 propter quā exteriore cultu, cōsistēte in exteris uenerationis
 signis, celebrius interdum colat dies festus sancti cuiuspiam,
 nō inter suprema sctōꝝ subsellia in ccelo cōstituti, q̄ dies dñi
 cus, & recte qdē ac debite, ita colat, utpote q̄ is sctūs, habet
 ecclīæ patron⁹, aut qm̄ singularis in illū est toti⁹ populi deuo
 tio, rationabili cā inducta, aut q̄ p̄ illius intercessionē deus il
 li pp̄lo aut terræ impartiuit spūalia bñficia, opatione manife
 sta miraculoꝝ, exhibita, aut ob aliā quālibet decentē causam.
 Ob quā, festū eius semel tñ quotānis occurrēs, cū maiore so
 lēnitate nōnunq; celebrat legitime a pp̄lo, q̄ dies dñicus, octa
 uo q̄q; die recurrēs. Neq; id profecto rephensione est dignū,
 ubi rationabilis aliq; causa pp̄lm impellit, ad hmōi maiore cel
 lebritatē sancto impēdendā, q̄ oīs illa (q̄ ipsi sctō impēdit) ho
 noratio, ulterius in deū recurrit, tanq̄ ultimū finē, ut sepius aū
 est dictū. Veruntñ interiore cultu (quē p̄cipue deus a nob ex
 quirat) dies dñicus a pijs Christianis fere celebrius agit, q̄ dies
 festus.

De ueneratione Sanctorum.

festus sanctorum, quod in illo studeant totam suam mentem, per syncerum dilectionis actum, in deum conuertere, illumque in spiritu & ueritate adorare, enituntur itidem, ipsi, pio inhaerere amore, susceptorumque beneficiorum magnitudinem pariter & multitudinem in animum reuocare ac de illis gratias eidem agere, imo eo die ad peculiarem dei cultum instituto, elaborent quod bono in deum affectu sunt animo, singularia impendere deo obsequia, feruente ac diligente studio, quam summam eius maiestatem decet, cui prosternunt humiles, & a qua peccatorum (discussis suorum cordium penetralibus) ueniam exposcunt beneque deinceps uiuendi gratiam. Quae quidem pietatis officia, non ita frequenter in festis sanctorum deo solent exolui, quod his, dies dominicus est peculiariter designatus.

¶ Sacrosanctam eucharistiam, maiore cultu quam sanctos honoranda esse & cuiusque sanctorum pro suo gradu deferendum honorem. Cap. XVI.

DEinde nos acriter premunt hostes & decimosexto hoc cauillo, sic aggrediuntur. In sanctorum uenerationibus multae committuntur irreligiositates, uanaeque observationes, ferme ad superstitionem quandam accedentes, indilcreta itidem obsequia, stulta pietate a multis imprudenter fieri solita. Exempli gratia, ante sanctorum reliquias & imagines suspendunt magnifica preciosaque donaria, auro argenteoque & gemis adornata, plurimi accedunt caeci. Ante sanctam uero eucharistiam in templis repositam (quod est sanctum sanctorum, & reliquis omnibus augustinus atque precellentius) ne unum quidem reponit donum, gratuito munere oblatum, & uix unus collucet caecus. Quod sane est magis honorare sanctos, quam deum ipsum & sacratissimum Christi corpus nobis in pignus aeternae uitae & perpetui monumentum amoris relictum. Sanctorum praeterea inferioris ordinis, interdum maior agit solenitas, celebrioreque campanarum sonitu organorum modulatioe, & uestimenterum ecclesiasticorum apparatiore ornatu, quam maiorum & sublimioris chori sanctorum, ab his quae sanctum putant pietatem, & id quidem propter aucupium pecuniae, & emolumentum ex ea celebritate colligendum. Vbi enim odor lucri nares affecerit & fului spes refulserit auri, nihil est quod solenitati illius sancti celebrandae desit, ut frequentiores ueniant oblationes ad aram, & proventus amplior inde metat. ¶ Quibus respondendum est uno pene uerbo

quod